



MAMLAKATIMIZDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINING RIVOJLANISH TENDENSIYASI

Ashurova Parvina Aliyevna

Toshkent Moliya instituti Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)

I -5"k" guruh magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada mamlakatimizda xizmat ko'rsatish sohasining rivojlanishi, raqobatbardoshlik tendensiyalarining tahlili hamda xizmat ko'rsatish resurslardan samarali foydalanish yo'llari haqida fikr yuritilgan. Bugungi kunda xizmat ko'rsatish samaradorligini oshirish manbalari va omillari, samaradorlikni tahlil qilishda uning unumdorlik bilan o'zaro aloqadorligini baholash, xizmat ko'rsatish tarmoqlarini rivojlantirish, tarmoqlarida iqtisodiy o'sish sur'atining dinamikasini hamda xizmat ko'rsatish tarmoqlarini samarali rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari tadqiq qilingan.

Kalit so'zlar: xizmat ko'rsatish sohasi, xizmat ko'rsatish sohasining rivojlanish tendensiyasi, samaradorlik, mehnat unumdorligi, iqtisodiy o'sish, asosiy fondlar, bandlar, ichki omillar, tashqi omillar, iste'molchilar, raqobat.

DEVELOPMENT TENDENCIES SERVICE FIELD IN OUR COUNTRY

Abstract. This article discusses the development of the service sector in our country, the analysis of competitiveness trends, and the ways of effective use of service resources. Today, the sources and factors of increasing the efficiency of service delivery, the evaluation of its interrelationship with productivity in the analysis of efficiency, the development of service networks, the dynamics of the rate of economic growth in their networks and the effective development of service networks its specific characteristics have been studied.

Key words: service sector, service sector development trend, efficiency, labor productivity, economic growth, fixed assets, employment, internal factors, external factors, consumers, competition.

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ СФЕРЫ УСЛУГ В НАШЕЙ СТРАНЕ

Аннотация. В данной статье рассматривается развитие сферы услуг в нашей стране, анализ тенденций конкурентоспособности и пути эффективного использования сервисных ресурсов. Сегодня источники и факторы повышения эффективности оказания услуг, оценка ее взаимосвязи с производительностью



при анализе эффективности, развитие сетей обслуживания, динамика темпов экономического роста в их сетях и эффективное развитие сервиса. сетях изучены его специфические характеристики.

Ключевые слова: сфера услуг, тенденции развития сферы услуг, эффективность, производительность труда, экономический рост, основные фонды, занятость, внутренние факторы, внешние факторы, потребители, конкуренция.

O'zbekistonda xizmatlar ko'rsatish sohasini tubdan isloh qilish, xizmatlar turi va sifatini yanada oshirish, bu borada xorij tajribasidan foydalanish mamlakatimiz oldida turgan dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Bugungi kunga kelib, bu sohada bir qator amaliy ishlar amalga oshirib kelinmoqda. Jumladan, xizmat ko'rsatish korxonalarini faoliyatini muvozanatli rivojlantirish va diversifikatsiyalashni ta'minlash, ular ko'rsatadigan xizmatlarning raqobatbardoshligi va sifatini oshirish maqsadida 2022-yilda qabul qilingan "Xizmatlar sohasini qo'llab-quvvatlashga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" gi Prezident qarori sohada kichik korxonalar va mikrofirmalarni imtiyozli kreditlash, imtiyozli soliq stavkalarini joriy etish, yangicha xizmat turlarini tashkil etish yuzasidan infrastrukturnalarni yaxshilash hamda tadbirkorlarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash orqali xizmatlar hajmini yanada kengaytirish uchun rag'bat bo'lmoqda. ahon tajribasidan ma'lumki, xizmat ko'rsatish sohasida kam xarajat bilan tez muddatda biznesni yo'lga qo'yish, daromadlarining real o'sishini ta'minlash hamda yangi ish o'rinlarini boshqa tarmoqlarga nisbatan ko'proq tashkil etish mumkin.

Yangi O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanish bosqichida xizmatlar sohasini jadal rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Xizmatlar sohasi aholining barcha qatlamlarini qamrab oladi va jamiyatda sodir bo'layotgan deyarli barcha ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarga ta'sir ko'rsatishi bilan muhim ahamiyat kasb etadi. Birgina mamlakatimizda xizmat ko'rsatish sohasining 2021 yilda YaIM hajmi 734587,7 mlrd. so'mni tashkil etgan bo'lsa, shundan xizmatlar sohasiga 284165,4 mlrd so'mga to'g'ri keladi, yoki uning YaIMdagi ulushi 38,6 foizni tashkil etib, o'tgan yilga nisbatan 19,5 foizga, aholi jon boshiga ko'rsatilgan bozor xizmatlari hajmi esa 7528,9 ming so'mni, o'zgarish sur'ati 117,2 foizni tashkil etgan. Ushbu ma'lumotlardan ko'rinib turibdiki, umum hisobda iqtisodiyotda xizmatlar ko'rsatish sohasining asosiy ko'rsatkichlari bo'yicha o'sish tendensiyasi kuzatilganligini ko'rishimiz mumkin.

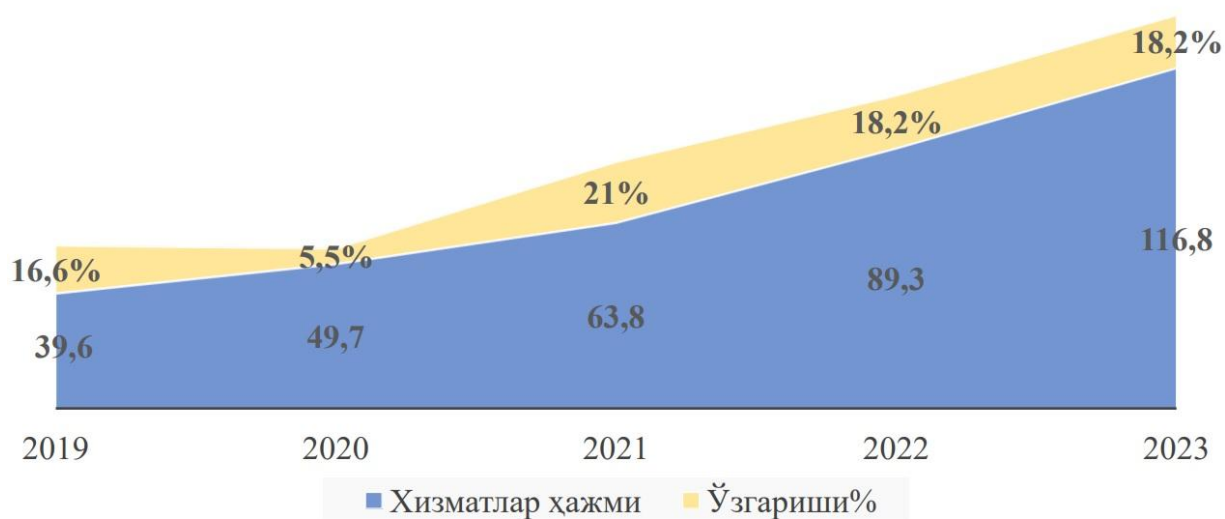
Yurtimizda xizmatlar sohasi juda yaxshi rivojlanganligi bois hozirgi kunda bu sohaga bo'lgan e'tibor ham anchagina ortgan. Buning isboti sifatida, 2023 yilning



o'tgan 8 oyida tarmoqlar kesimidagi o'sish ko'rsatkichlari 2022-yilning mos davriga nisbatan o'zgarishlari quyidagicha aks etgan:

- xizmat ko'rsatish sohasi + 58,7 trln so'mga;
- qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligi + 12,9 trln so'mga;
- sanoat sohasi + 12,6 trln so'mga;
- qurilish sohasi + 3,3 trln so'mga oshgan.

ХИЗМАТЛАР СОҲАСИНИ АСОСИЙ КЎРСАТКИЧЛАРИ



Xizmat sohasini rivojlantirish aholi farovonligi va ish bilan bandlik masalasining hal bo'lishini ta'minlovchi muhim omillardan biridir. O'zbekistonda xizmat sohaslarini rag'batlantirilishi mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotining hal qiluvchi strategik omillaridan biri xisoblanadi. Xizmat sohasi korxonalari umuman olganda, mamlakat bo'yicha iqtisodiy faol korxonalarining asosiy qismini tashkil etadi. Shuni alohida ta'kidlash joizki, aynan ko'p sonli korxonalar, savdo va maishiy xizmat ko'rsatish sohaslarini qamrab oladi. Xizmat ko'rsatish sohasida faoliya yuritayotgan kichik biznes subyektlari 80 ming 400 tani yoki umumiy xizmat sohasi korxonalarining 80 foizini tashkil etadi. Bunday turdagi korxonalar aholiga ko'rsatilayotgan moddiy va nomoddiy xizmat turlarini tashkil etadi. Moddiy xizmatlarga, savdo va umumiy ovqatlanish, transport, aloqa, maishiy xizmat va uy-joy komunal xo'jaligi kiradi. Ushbu korxonalar tomonidan ko'rsatilayotgan



xizmatlar insonni turli xil moddiy ehtiyojlarini qondirishni ta'minlaydi. Xizmat ko'rsatish sohasida tadbirkorlik faoliyatining qulayligi va afzalligi shundaki, uni tashkil etishning osonligi va ixchamligi, ishchi kuchi va mehnat resurslarining oiladan yetishib chiqishi, aniq mijozlar talabi uchun turli xil xizmatlar ko'rsatish, mahaliy xom ashyolardan keng foydalanilishi hamda tovar va xizmatlarni sotish esa mahaliy bozorlarda amalga oshiriladi. Kichik biznes o'z o'rnini aholiga maishiy xizmat ko'rsatish sohasida ham topmoqda. Bugungi kunda madaniy–maishiy uskunalari ijaraga berish va ta'mirlash ishlari xususan, kiyim kechaklarni ta'mirlash, aholiga yuqori saviyada transport xizmatini ko'rsatish, xonadonlarga zarur xo'jalik buyumlarini yetkazib burish uchun kerakli xizmatlar ko'rsatilmoqda. Hozirgi vaqtda Respublikamizda uy-joy qurilishi va komunal kompleksida islohatlar jarayoni kechishi munosabati bilan kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlari tomonidan aynan shu sohalarda aholining maishiy xizmatga bo'lgan ehtiyojlarini qondirishga aloxida e'tibor qaratilmoqda. Bu borada kichik korxonalar uy-joy ekspluatatsiyasi, ularni suv, issiqlik manbai, elektr energiyasi bilan ta'minlash bo'yicha ham o'z xizmat turlarini taklif qilishmoqda. Tabiiyki ta'mirlash-qurilish ishlari bilan shug'ullanadigan korxonalar tomonidan, dala hovli madaniy– maishiy imoratlarni qurish va ta'mirlash amalga oshirilmoqda. Aytish joizki, bu ishlar ko'llamida ham aholining uy-joy qurilishi va kommunal xizmat turlariga bo'lgan ehtiyojlari u yoki bu darajada qondirilmoqda. Shunday qilib, xizmat sohasi tadbirkorlik faoliyatiga quyidagilar kiradi: umumiy ovqatlanish, oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish, qayta ishlash va saqlash; kiyimlar, oyoq kiyimlar, ichki kiyimlarini tikish va ta'mirlash; mebellar, xo'jalik va madaniy maishiy jihozlar, inventarlar, idishlar, yengil transport vositalarini ta'mirlash; uy-joy qurish va ta'mirlash; dehqonchilikda kartoshka, sabzovot, mevalar va boshqa mahsulotlarini yetishtirish; mahsuldor hayvon va o'simliklarni saqlash kabi agroservis xizmatlari. Demak, xizmat sohasi iqtisodiyotning muxim sohasiga aylanib ulgurdi. Shu munosabat bilan viloyatimiz, shahar va qishloqlarda quyidagi yo'nalishlar hayotga tadbiriq etilishini maqsadga muvofiq, deb hisoblaymiz:



Ushbu ko'rsatgichlar bugungi kunda xizmat ko'rsatishning faol rivojlanish samaradorligini ko'rsatib bermoqda.

Xulosa qilib aytganda, xizmatlar ko'rsatish sohasining rivojlanishi birinchi navbatda aholi turmush darajasining va madaniyatining yaxshilanishiga hamda iqtisodiyotning yuksalishiga sezilarli darajada ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bundan tashqari, zamonaviy va ilg'or axborot telekommunikatsiya texnologiyalari ko'magidan foydalanish, yangi xizmat turlarini yaratish va iste'molga tadbiiq qilish kabi masalalar bu sohada amalga oshirish zarur bo'lgan vazifalar qatoriga kiradi.

Mamalakatimizda xizmatlar sohasini rivojlantirish, YaIMda uning ulushini oshirish, aholiga qo'shimcha qulayliklar yaratish hozirgi kunda ta'lim olayotgan mutaxassislar uchun dolzarb hisoblanadi. Xizmatlar sohasini rivojlantirish uchun O'zbekiston sharoitida quyidagilar taklif etiladi:

- Kadrlar tayyorlashning yangicha, zamonaviy dasturlarini joriy qilish;
- Servis tizimining yangicha texnologiyalarini ishlab chiqish;
- Respublika xizmatlar sohasi tarmog'i uchun innovatsion va xorijiy tajribalar asosidagi xizmat turlarini yaratish;
- Xizmatlar va servis tizimining ilmiy-nazariy asoslarini ishlab chiqish;
- Iqtisodiyotda xizmatlar sohasining serdaromadligini oshirish bo'yicha mukammal Davlat dasturlarini ishlab chiqish

Bugungi kunga kelib, nafaqat kishilar hayotining maishiy jihatlari, balki sanoat tarmoqlarining rivojlanishi, milliy iqtisodiyotning samaradorligi oldindan mavjud bo'lgan hamda yangidan paydo bo'layotgan o'nlab turdagi xizmatlarga bog'liq bo'lib bormoqda. Bunday tarmoqlar tashqi konyunkturaga ham, ob-havo sharoitiga ham bog'liq emas, ya'ni tashqi omillarning o'zgarishi ularga ta'sir ko'rsata olmaydi. Ayni paytda bu xizmatlar o'zimizda ishlab chiqarilgan mahsulotlarning ko'plab



turlariga ichki talabni oshiradi, shuningdek, iste'mol bozorida mutanosiblikni saqlashda muhim rol o'ynaydi.

Xizmatlar sohasi jadal rivojlanib borar ekan, tobora ko'proq ishchi kuchining band bo'lishini ta'minlamoqda, davlat byudjetiga soliq tushumlari, valyuta zaxirasiga qat'iy valyuta tushumlarining ko'payishiga hissa qo'shmoqda. Ayniqsa aholiga pullik xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish ichki iste'mol bozorida mutanosiblikka erishishda, iqtisodiy o'sishning muhim sharti bo'lgan ichki talabni kengaytirishda, aholini ish bilan ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Avtomobillar va maishiy texnikaga servis va ta'mirlash xizmatini ko'rsatuvchi korxonalarining tashkil qilinishi hamda rivojlanishi shu mahsulotlarga bo'lgan talabning kengayishiga olib keladi. Shaxsiy avtomobillar, maishiy uskunalar sonining ortishi ularga servis xizmati ko'rsatish va ta'mirlash bo'yicha xizmatlarning keskin oshishga olib keldi. Aloqa (ayniqsa, uyali aloqa) va axborotlashtirish xizmatlarini ko'rsatish hajmi keskin o'smoqda. Moliya xizmatlari, transport xizmatlarining o'sishida barqarorlik kuzatilmoqda. Ammo, aholiga xizmatlar ko'rsatish sohasini rivojlantirish borasida foydalanilmagan imkoniyatlar mavjudki, bu hol ularni ishga solish, ayniqsa, qishloq joylarida xizmatlar sohasini jadal rivojlantirish zaruriyatini yanada kuchaytiradi. Bundan tashqari xizmat sohasini rivojlantirish, bandlik muammosini ayniqsa, xotinqizlar, qishloq yoshlarini ish bilan ta'minlash va butun mamlakatimiz aholisining farovonligini oshirish imkoniyati yaratadi. xizmatlar sohasini modernizatsiya va diversifikatsiya qilishni, uning tarkibini zamon talablariga mos holda o'zgar-tirishni amalga oshirishni optimal tarzda olib borish YaIMda qo'shilgan qiymat hajmini ko'paytirishning muhim omili bo'lib xizmat qiladi. Shu nuqtayi nazardan xizmatlarning bozorda yangi-yangi o'nlab turlarini barpo etish, jumladan kredit kartalari orqali to'lovlar, internet-savdo, yangi savdo-sotiq markazlari, ovqatlanish oshxonalari, mehmonxonalar ochish, ta'lim xizmatlarini kengaytirish, turizm industriyasi kabilarni rivojlantirib, aholi tumush darajasi va farovonligini yuksaltirish zarurdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Samarqand iqtisodiyot va servis instituti «Turizm xizmatlari va servisini rivojlantirishning xalqaro ilg'or tajribasi va uni o'zbekistonda qo'llash masalalari» mavzusida xalqaro ilmiy-amaliy anjuman to'plami, II – qism, 2018 yil, 25-28 may.
2. Turayeva G. “Mamlakatimizda xizmat ko'rsatish sohalarini statistik baholash”
3. <https://daryo.uz/2023/09/28/>